

Cenaze ile ilgili sorumluluklarımız nelerdir?

Sami Bey: “Cenazeyi teşyi etmenin hükmü nedir? Bu esnada neler yapılır? Cenazeleri taşırken tabuta önden girip arkadan çıkmak; mezarlıkta toprak atarken, küreği yerden alıp yere bırakma gibi âdetlerin İslâmî bir yönü var mı? Yoksa hurafe veya İsrâiliyât mı?”

Sevdiklerimizin dünya açısından son; âhîret cihetinden ise ilk yolculukları olan kabir yolunda omuzlarımız üstünde bulunmalarının manevî değeri yüksektir. Çünkü ölüm bir tebdil-i mekândır.¹ Sevdiklerimiz tebdil-i mekân ederken, onları başımızın üstünde taşıyarak uğurlamak, onlara olan son görevlerimizdendir. Onları taşırken gösterişten, alâyişten, nümayişten uzak bulunmalı; derin bir tefekkür ve tezekkür hâli içinde bulunmalıyız.

Cenazenin namazını kılmak da, kabre kadar teşyi etmek de büyük sevaptır. Ebû Hüreyre'nin (ra) rivayetine göre Resûlullah (asm) Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Namaz kılınıncaya kadar cenazenin yanında bulunana bir kırat; defn edilinceye kadar hazır bulunana da iki kırat sevap vardır.” Ashab-ı Kiram: “iki kırat nedir Ya Resûlallah?” diye sorduklarında ise Allah Resulü (asm): “İki büyük dağ gibidir.” buyurmuştur.²

Cenazeyi kabre kadar taşımak; tıpkı yıkanması, kefenlenmesi ve namazının kılınması gibi farz-ı kifâyedir. Cenazenin kabre nasıl taşınacağı hususunda mezhepler muhtelif sünnet ve mendup davranışlar tesbit etmişlerdir. Bu yaklaşımlara işaret etmeyi, mes'ele üzerinde geniş bir ufuk ve zenginlik kazandıracağı düşüncesiyle faydalı buluyoruz: Hanefî ve Hanbelî Mezheplerine göre; cenazeyi dört yanından dört kişinin taşınması sünnettir; her birinin tabutun dört bir yanından takriben onar adım, toplam kırk adım taşınmaları müstehaptır. Bu mezhepler, en faziletli taşıma şeklini şöyle tesbit etmişlerdir: Cenaze taşınırken mümkünse önce önden başlanır ve cenaze sağ omuza alınır; sonra geriden gelen kişi kendi yerinde bırakılarak ayak tarafına geçilir ve yine sağ omuza alınır; sonra yine ön taraftan, bu defa sol omuza alınır; sonra da ayak tarafından ve tekrar sol omuza alınarak taşınır. Ancak bu esnada kargaşaya

meydan verilmemelidir. Eğer kargaşa olacaksa, bu tertip sırası gözetilmeksizin, bir taraftan tutularak taşınabilir. Sünnet olan, cenazeyi her dört kişinin de bir taraftan tutarak taşıması; mümkünse sırayla dört taraftan da taşımaya çalışmasıdır. Yukarıdaki tertip sırasını kargaşaya meydan vermeden gözetmeye çalışmak ise, maslahata daha uygun bulunmuştur. Göz etmek mümkün olmazsa, kolayına geldiği gibi taşıyabilir.

Malikî Mezhebine göre, cenazeyi dört, olmazsa üç, bu da olmazsa iki kişiyle taşımak kerahetsiz olarak caizdir. Taşımaya tabutun belli bir tarafından başlanması gerekli değildir. Hangi taraftan yaklaşılmışsa, o taraftan taşımaya başlamalıdır.

Şafiî Mezhebine göre ise; üç kişi ile taşındığında, bir kişi öne geçer ve tabutun iki kolunu iki omuzuna alır; iki kişi de arka taraftan tabutun birer kolunu birer omuzuna alırlar. Dört kişi ile taşındığında ise; iki kişi tabutun ön tarafından tabutun birer kolunu birer omuzlarına; iki kişi de tabutun arka tarafından birer kolunu birer omuzlarına alırlar. Sağ tarafta bulunanlar tabutu sol omuzlarına alırlar; sol tarafta bulunanlar tabutu sağ omuzlarına alırlar.

Dört mezhebe göre de; büyük yaştaki cenazeler tabutsuz olarak elde veya omuzda, değerini küçük düşürecek şekilde taşınmaz. İnsan, âhret evinin kapısına eşya veya herhangi kıymetsiz bir şey taşır gibi taşınmaz. Kadınların naaşı kubbemsi bir örtü ile örtülmelidir. Mezaristan yakınsa cenaze omuzlarda taşınmalıdır. Uzaksa tabut içinde arabaya konulmasında bir sakınca yoktur.

Cenazeyi takip edenler vakar içinde olmalıdırlar; gerekmedikçe konuşmamalı ve gülmemelidirler. Sesli olarak bağırıp çağırmak, tekbir getirmek, zikir yapmak, çalgı çalmak, çelenk yaptırmak, alkışlamak bid'attir. Bu esnada yapılacak en faziletli iş; içinden sessizce duâ etmek, ölü için istiğfarda bulunmak, tefekkür ve tezekkür etmek; yani ölümü hatırlamak, dünyanın fâni olduğunu, âhret yurdunun baki olduğunu, herkesin Allah'a döneceğini hatırlamak; bir gün ölümün kendisine de gelebileceğini düşünmek, ölüm için neler hazırladığını gözden geçirmek, kendisini muhasebeye çekmek, dünyada iyi insan olarak yaşamının gereğini bir kez daha kabullenmek, Allah'ın rızasını kazanmanın önemini bu hüznü kabir yolunda tekrar benimsemektir.

Allah'a isyan edecek ölçüde ağlamak, bağırarak, saç-baş yolmak caiz değildir. Ancak kalben gözyaşı dökmek, kederlenmek ve sessizce ağlamakta bir kerahet yoktur. Ölü, kendisine ağlayanlar yüzünden kabirde azap çekmez; ancak sağlığında ağlanılmasını istemişse, bu kendisi için azap konusu olabilir.

Dipnotlar:

1- Mektûbât, S. 13

2- Buhârî, K. Cenâiz, 654